

Aýasofýada gyzyklanmalar, sowallar we tötänlikler!..

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Aýasofýada gyzyklanmalar, sowallar we tötänlikler!..

AÝASOFÝADA GYZYKLANMALAR, SORAGLAR WE TÖTÄNLİKLER!..

Söýgüli okyjylarym, ýañadan dile düşen Aýasofýa meselesi mundan öňem ýurduň üns merkezine düşürlipdi.

1934-nji ýylda gol çekilip, kanuny güýje giren Ministrler Kabinetiniň karary...

Aýasofýany muzeýe öwürmek barada karar kabul edilýär.

Aşagynda ähli ministrler bilen birlikde Prezident Mustafa Kemal Atatürküňem goly bar.

Düýnem ýazypdym, ilki “Atatürküň goly galp, şonuň üçinem bu kararnamanyň güýji ýok” diýip tutdurdylar!

Beýle dældigi belli boldy...

Muny orta atarlardan soň ses-seda çykady! Nähili gynandyrýjy, türk halkyny şular ýaly hapa ýalanlar bilen ýene bir gezek aldamaga synanyşdylar.

Şindi Döwlet sowetiniň (Danıştay) 10-njy upravleniýesi segsen alty ýyllyk kararnamanyň üstüne atanak çekdi we Aýasofýa täzeden metjit boldy. Munuň şeýle boljagy öňdenem bellidi.

Emma bu boýunça orta atylmagy gerek käbir sowallar bar.

Atatürk döwründe anyk näçe sanydygy belli bolmasa-da, müňlerçe kararnama çykarlypdy.

Aýratynam ynkylaplar we ýerine ýetirilmegi derwaýys kararnamalar...

Şindi şu aşakdaky görkezilenlerde käbir hakykatlar orta çykýar:

Diýmek, kimdir birileri şol kararnamalary kanuny taýdan güýjüni ýitiren hasaplatmak üçin Döwlet sowetine ýüz tutup, sud prosesini açdyryp biler... we Döwlet soweti muny kabul edip biler!

Ýeri, şonda näme bolar?

Başga bir sowal...

Şumat kanuny güýji ýatyrylan kararnama bilen baglanşykly davalara Döwlet sowetinde önem seredilipdi.

Olaryň hemmesi geçen ýyllarda ret edilipdi we şol kararlar Döwlet sowetiniň adminstratiw işlere garamak boýunça uprawleniýesi (Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu) tarapyndan makul kararlar hasaplanypdy.

Şindi sud organlarynyň ählisinde bolşy ýaly Döwlet sowetiniňem işgärler düzümi düýpgöter üýtgedi.

Diýmek orta çykan netije hem şeýle:

Gutarnykly kabul edilen suduň kararlary hem islendik wagt üýtgäp biler!

Diýmek, häkimiýetler we sud organlarynyň düzümi üýtgeşe, suduň kararlary-da 180° üygäp bilýän eken!

Ynha, biz, häzir şular ýaly "Hukuk şertlerinde (!)" ýaşaýarys.

Rejep beý şeý diýdi:

"Ybadata önem açyk Aýasofýa metjidiniň resmi açylyşy 24-nji iýulda Juma günü bolmaly dabarada kylynjak namazda bolar."

Islendik meselä garalanda, sakyrta ýaly ýapyşyp, gerekli proseduralary amala aşyryandyklaryny bilýäris...

Ýeri, jumga namazy neçüýn 24-nji iýulda okalýarka?..

Çünki 1923-nji ýylyň 24-nji iýuly Lozan şertnamasynyň baglaşylan günü.

Jynlaryna düşen Ismet İnönü tarapyndan gol çekilen we uzaga çeken uruşlardan soň ýurdumyza azatlygyny we garaşsyzlygyny alyp beren şertnama...

Olaryň maksady şol açylyş gününde geçiriljek dabara we okaljak köpçülikleýin namazlar bulen Lozany ünsden düşürmek we onuň ýerine Aýasofýa propogandasyny ýerleşdirmek!

Söýgüli okyjylarym, ýene bir zady alada edýärim...

Eýse Rejep beý şo gün Aýasofýa gelmikä?

Elbetde, anyk bilib-ä aýdamok welin, meň pikirimçe geler!

Onuň propaganda üçin şular ýaly gowy mümkinçilikden peýdalanmazlygy mümkin däl.

Ýene bir gyzyklanylýan mesele bar...

Bütindünýä medeni mirasynyň nusgalyk memorial binalaryndan

biri bolan Áýasofýanyň metjide öwrülmegine bütin dünýä garşy
çykdy karşy. (Ol öňem ybadata ýapyk däl di ahwetin!)

Rejep beý muny bilmeýändir öýdýäňizmi...

Hem karary şonuň üçin mümkin boldugyça gijikdirdi.

Eýse bu boýunça daşary ýurtlar bilen käbir gepleşikler
geçirildimikä?

Meselem, Áýasofýa kararyna garşy çykyp aýak diräp durmasynlar
diýip, käbir hristian ýurtlaryna nähili wadalar berildikä?

Mysal üçin Heýbeliadada birnäçe ýyllap (AKP döwründenem öň)
ýapyk halda duran we prawoslaw poplaryny ýetişdirýän Ruhban
mekdebiniň täzeden açylmagy baradaky mesele orta atyldymy?

Näme üçin orta atylmasyn!..

Men bärde öz ýanymdan pikir gimnastikasyny edýärim, käbir
täsin tötänlikleri we her kimiň aňynda aýlanýan sowallary
siziň dykgatyňyza ýetirjek bolýaryn.

Şindi iş edinip belli korpuslary öňem ybadata açyk Áýasofýany
Dini işler ministrliginiň garamagyna geçirdiler.

Áýasofýa indi Dini işler ministrliginiň gozgalmaýan emläkler
balansyndaky mülki boldy!

Mundan soň nämeleriň boljagyny hemmämiz birlikde tomaşa
ederis, nesip etdiginden.

Entek Döwlet sowetiniň “zerurluga” duwlanan karary bir mälim
edilsin bakaly...

Bu palaw entek kän-kän suw sorup aljaga meňzeýär!

Emin ÇÖLAŞAN.

"SÖZCÜ" gazeti, 12.07.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Publisistika